

Мазурець Ю.*

АНАЛІЗ ГЕОПОЛІТИКИ ГАЗОВИХ ВІДНОСИН УКРАЇНА-РОСІЯ: ПОСТКОНФРОНТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Українсько-російські газові відносини нещодавно мали надзвичайно активну тенденцію переходити у кризову фазу, під час якої зростала вага інформаційної політики. Ведення інформаційних кампаній потребує багатьох кроків та значних зусиль, яких Україна, з огляду на наслідки для її іміджу, в ті моменти докладала недостатньо. Сьогодні ситуація дещо пом'якшилася, проте залишаються певні проблеми в царині геополітики газових стосунків України та Росії, які в майбутньому теоретично можуть актуалізувати питання інформаційного протистояння сторін.

The relationship between Ukraine and Russia concerning gas delivery and transition used to have a strong tendency to drift into a crisis phase, during which information policy grew to a higher position. Leading of information campaigns needs a lot of paces to do and a lot of efforts to take. Ukrainian efforts were far from being satisfactory, that was bad for its image in the world. Today this problem has become less splitting though several questions are still to be solved otherwise theoretically it may lead to the past status quo of informational confrontation. The geopolitics of relationship between Ukraine and Russia concerning gas delivery and transition is the one to attract more attention.

Досить часто на світовій арені відбуваються інформаційні протиборства, що переростають в інформаційні війни. Дисбаланс сторін у їх веденні породжує порушення рівноваги у певних частинах світу. Інформаційно-психологічні операції надзвичайно дієві й здатні змінювати імідж держави, її статус в економіці та геополітиці. Тому для збереження свого «законного» статусу необхідно належним чином долучатися до світових інформаційних відносин і виробляти чіткі напрями й цілі їх ведення.

Інформаційні відносини як такі не можуть відбуватися без певного підґрунтя. Як правило вони існують у фарватері з іншими міждержавними стосунками. В рамках міждержавних відносин України та Росії – це газові стосунки. Їх геополітичний зміст і є чинником створення того чи іншого напрямку інформаційної політики.

Геополітика україно-російських газових відносин – складна й лежить не лише в межах економічної сфери, а й політичної. Зокрема, рівень напруженості україно-російських газових відносин досить часто залежить від ідеологічного спрямування уряду, який знаходиться при владі [7].

Важливим аспектом україно-російських газових стосунків є вітчизняний стратегічний об'єкт України – газотранспортна система. Її активне використання, безумовно, прино-

* студент 4 курсу спеціальності «міжнародна інформація» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Белоусова Н.Б.

силь багато користі Україні; більш того – це один з її козирів на міжнародній арені. Сьогодні постало питання про її модернізацію як чинник майбутнього збереження української геополітичної ваги. Проте цю вагу можна втратити й через політичні причини, допустити реалізацію яких не можна. Не надто «професійне» використання «труби» українськими керівниками спричинило ініціювання з боку Москви та Брюсселя ряду альтернативних проектів газопроводів в обхід України для позбуття транзитної залежності від України. Аби залишитись активним гравцем європейської геополітики, існує пропозиція модернізувати ГТС України, шляхом створення тристороннього консорціуму у складі ЄС, України та Росії для управління цим процесом. Однак необхідно використовувати мистецтво української дипломатії, щоб залишити свій козир при собі й мати змогу його використовувати в майбутньому.

Каменем спотикання україно-російських газових відносин часто було питання ціни на газ. Нещодавно у 305 доларів за одну тисячу кубічних метрів палива було знижено на 30% в обмін на збереження російської військово-морської бази в Севастополі на протязі 25 років – до 2042 року. Угоду про це підписали 21 квітня Віктор Янукович та Дмитро Медведєв. 27 квітня угоду синхронно ратифікували російський та український парламенти [3].

За словами Віктора Януковича, в поточному році угода дозволить Україні зекономити \$3 млрд, в наступному – \$4 млрд. А всього за 10 років дії нинішніх газових контрактів 2009 року – \$40 млрд. Росія також зекономить, проте набагато менше – близько \$3 млрд (саме таку суму планувала вкласти Російська Федерація за період 2005-2020 рр. в облаштування своєї бази у Новоросійську, на яку після 2017 року могли відпливти російські кораблі з Севастополя).

Зниження ціни на газ було конче необхідне українській владі. В I кварталі 2010 року Україна закупувала блакитне паливо по \$305,68 за тис. кубометри, з квітня ціна мала піднятися до \$330. При цьому котельні, що забезпечують населення теплом, купували газ лише за \$73, виробники міндобриб – по \$198, меткомбінати – по \$237 (без ПДВ, цінової надбавки і тарифів на транспортування). Різницю в цінах на газ компенсували НАК «Нафтогаз України» та держбюджет. Тепер навантаження на обох послабилося [3].

Однак новій владі треба також зосередити увагу і на внутрішніх проблемах газового ринку й ретельно виробити шляхи їх вирішення, оскільки енергетична залежність, зокрема від імпортного російського газу не надто позитивно позначається на економіці держави. Нова влада має звернути увагу на модернізацію української промисловості (зокрема, металургії), пошук альтернативних джерел енергії та на реформування ділових стосунків в рамках НАК «Нафтогаз України», а також змінити механізм оплати за газ українськими споживачами [5, 6].

Інформаційні газові війни України та Росії, що особливо набули «популярності» в 2005 році мали б навчити Україну бути гідним суперником для Росії у їх веденні. Проте, майбутня розробка нових механізмів української інформаційної політики у цій сфері – наразі справа майбутнього. Досвід минулих років показав, що Україна не надто якісно проводила інформаційне забезпечення газових протистоянь з Москвою. Результатом цього стало певне погіршення її іміджу на міжнародній арені та деяке розчарування європейських споживачів російського газу в надійності України як партнера по транзиту блакитного палива [7].

Аби подолати ці негативні наслідки, необхідно буде добре попрацювати. Перш за все, варто комплексно поглянути на проблему й врахувати наявність трьох фронтів під час україно-російського газового протиборства: внутрішнього українського, внутрішнього ро-

сійського та західноєвропейського й американського. Кожен з них потребує розробки окремих механізмів інформаційної політики [4].

Для українських громадян перш за все необхідно забезпечити якісні вітчизняні новини, які були б вичерпними й проукраїнськими. Ні в якому разі не можна забороняти трансляцію російських каналів в українському телекомунікаційному просторі. Необхідно на основі здорової конкуренції покращувати контент вітчизняних новин, аби саме він був цікавий українцям, а не російська альтернатива.

Для Європи та Америки необхідно забезпечити доступ до інформації про платежі за газ, про маршрути проходження газопроводів, факти перекидання газу і т.д. Ідея з полімовним сайтом для цих цілей – дійсно ефективна. Необхідно позбутися скарг іноземних журналістів на брак інформації. Треба залучати активну українську діаспору до підтримки українського іміджу в світі. Крім того заохочувати українських «адвокатів» за кордоном (політиків з Європи та Америки, науковців) дійсно захищати позицію України.

А на російському фронті треба намагатися отримати доступ українських медіа, намагаючись прорвати проукраїнське гетто Кремля, яке активно формує антиукраїнські настрої серед свого населення. Однак ідея з діаспорою актуальна й в цьому питанні. Головне – діяти [8].

Отже, геополітика сучасних газових відносин Україна-Росія свідчить про те, що Україні необхідно активніше діяти задля збереження існуючих геополітичних козирів. В першу чергу йдеться про стратегічний об'єкт – газотранспортну систему України, модернізацію якої необхідно провести ефективно й, водночас, безпечно для майбутнього статусу України як транзитної держави. Інформаційна політика України в сфері газових відносин (а донедавна й активних газових воєн) з Росією потребує комплексного спрямування на всі наявні fronti: західноєвропейський та американський, російський, внутрішньоукраїнський. Крім того, необхідно активніше розвивати вітчизняні комунікативні можливості шляхом використання не лише ЗМІ, а й лояльних до України політиків за кордоном; не слід забувати й про активну українську діаспору.

Список використаних джерел

1. Безп'ятчук Ж. Ядучий газ / Ж. Безп'ятчук // Український тиждень. – 2010. - № 16. – С. 10-11.
2. Безп'ятчук Ж. Атомні лабіринти / Ж. Безп'ятчук // Український тиждень. – 2010. - № 16. – С. 14-17.
3. Кравчук К. Заплатят потомки / К. Кравчук // Контракти. – 2010. - № 17-18. – С. 2-3.
4. Українсько-російські відносини: «крутий поворот» за Януковичем [Електронний ресурс] / Я. Довгопол // Український незалежний центр політичних досліджень. – 2010. - №7/605. – Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=603277260>
5. Експерт: У наступні шість місяців у Україні залишається останній шанс провести реформи у газовому секторі [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2010. - №10. – 13-19 березня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2229/68829/>
6. Новий президент і півроку на газову революцію [Електронний ресурс] / Марк-Антуан ЕЙЛ-МАЗЕГА // Дзеркало тижня. – 2010. - №10. – 13-19 березня. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2229/68808/>

7. Інформаційно-газова війна як граблі для України [Електронний ресурс] / О. Толкачов // Телекритика. – 2009. – 12 січня. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2009-01-12/43077>
8. Украина-Россия: основы информационного противостояния [Електронний ресурс] / Г. Почепцов // Телекритика. – 2009. – 28 січня. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/bezpeka/2009-01-28/43362>